



SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

NYHEDSBREV NR. 44, JUNI 2017

ISSN: 1904-1233

REDAKTØRERNES SPALTE

Kære læsere! Så er nyhedsbrevet klar til lidt sommerlæsning. Når dette læses er den IX Nordiske Heraldiske Konference vel overstået, og deltagerne kan se tilbage på et vellykket arrangement afviklet i strålende solskin. Nyhedsbrevets udsendte har bidraget med en beretning med billeder. Ved generalforsamlingen blev to tidligere medlemmer af SHS styrelse mindet, statsheraldiker Clara Nevéus og godsejer Henrik Berner. Nyhedsbrevet bringer derfor nekrologer for dem begge. Vi minder om at tilmeldingsfristen til AIH Kollokviet i København er den 1. september. Tak for alle bidrag, store som små, alle er lige velkomment. Bidrag sendes til enten info@arsheraldica.dk eller ct.von.christierson@webspeed.dk.

Ronny Andersen & Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRERNES SPALTE
- S. 2: IN MEMORIAM
- S. 3: NYA MEDLEMMAR
- S. 4: IX NORDISKA HERALDISKA KONFERENSEN
- S. 7: AIH KOLLOKVIVUM I KØBENHAVN
- S. 9: HERALDICA NOVA
- S. 10: DHS PÅ TØJHUSMUSEET
- S. 11: BOGNYHEDER
- S. 12: LUDVIG HOLBERG MED FALSKT PASS I ROMA
- S. 16: FRITT FRAM FOR NORSKE KOMMUNER Å FASTSETTE SITT VÅPEN?

IN MEMORIAM, CLARA NEVÉUS (1934–2017)

Förre statsheraldikern, fil. dr Clara Nevéus, Uppsala, har avlidit i en ålder av 82 år. De närmaste anhöriga är maken Torgny och sönerna Ingmar, Tryggve och Svante med familjer.

Clara var dotter till stiftsjögmästaren Emil Bager och hans hustru Greta. Hon växte upp på Torsberga gård i Södermanland och tog studenten i Eskilstuna 1953. Studier i humaniora vid Uppsala universitet ledde fram till en fil. kand. 1957 och en fil. lic. i historia 1964 samt en livslång karriär inom arkivväsendet. Redan under studietiden tjänstgjorde Clara periodvis på Landsarkivet i Uppsala och Riksarkivet, där hon fick en tjänst som arkivarie 1965.

Clara lyckades fullfölja avhandlingsarbetet parallellt med tjänstgöringen på Riksarkivet och en växande familj. Detta var en prestation i en tid då kvinnliga arkivarier var sällsynta på Riksarkivet och förståelsen för viljan att både göra en akademisk yrkeskarriär och bilda familj var begränsad. Doktorsavhandlingen lades fram i Uppsala 1974 och fick titeln *Trälarna i landskapslagarnas sambälle*. I denna tecknas en bild av trälarnas livsvillkor utifrån det spröda källmaterial, framför allt landskapslagarna, som står till vårt förfogande.

Clara befordrades 1967 till 1:e arkivarie och var chef för Riksarkivets medeltidssektion. En avgörande förändring i yrkeslivet inträffade 1983, när Riksarkivets heraldiska sektion efter interna konflikter upplöstes och verksamheten överfördes till medeltidssektionen. Clara blev därigenom utan vidare förberedelser ålagd att ta hand om statens heraldiska verksamhet, vilket var ett helt annat uppdrag än att förestå medeltidssamlingarna. Här skulle hon nu som statsheraldiker tillsammans med en heraldisk konstnär skapa vapen, fanor och emblem åt kommuner och statliga myndigheter och samtidigt företräda staten i ansvaret för detta kulturarvsområde. Till uppdraget hörde också att hantera förfrågningar från forskare och allmänhet.

Det har funnits en riksheraldiker och sedermera en statsheraldiker i Sverige sedan 1700-talet men aldrig tidigare hade befattningshavaren varit en kvinna, vilket inte gjorde uppdraget lättare i en verksamhet där många självutnämnda (manliga) experter var verksamma. Det hör till Claras förtjänster att hon med detta svåra utgångsläge lyckades stabilisera verksamheten och vidareutveckla den. Den vetenskapliga grund på vilken verksamheten bedrevs och hennes handfasta sätt vann omvärldens förtroende. Clara gick i pension 1999 och hann innan dess publicera handboken *Ny svensk vapenbok* (1992) och flera andra arbeten inom heraldik och sigillografi.

Vi som har haft förmånen att lära känna Clara minns med värme hennes jordnära och handfasta sätt att hantera sin omvärld. Under somrarna brukade hon tillsammans med Torgny återvända till barndomens Torsberga, men nu i den kära Grindstugan, där många av oss åtnjuter hennes gästfrihet.

Henrik Klackenborg

IN MEMORIAM, HENRIK BERNER (1918-2016)

Kammerherre Henrik Alexander Berner, der afgik ved døden 5. oktober 2016, var i en årrække en central person indenfor den danske heraldiske verden. Berner, der var uddannet civilingeniør og i mange år ejede og drev familiegodset Clausholm nær Hadsten, fik fra barnsben heraldikken og genealogien ind hjemmefra. Faderen var således den navnkundige genealog og personalhistoriker lensbaron Hans Berner-Schilden-Holsten til Langesø og Clausholm, hvis bogstaveligt monumentale slægtsbog er et hovedværk blandt nyere danske slægtsbøger. Den yngre Berner videreførte faderens interesser og lavede selv det relativt ukendte men blandt kendere meget værdsatte ”Berners Kartotek”, der på kartotekskort analyserer alle sammensatte danske adelsvåbener og udleder deres bestanddeles oprindelse. Berner skrev også en længere artikel om Selby-slægtens heraldik, samt et par artikler til personalhistoriske og heraldiske tidsskrifter, bl.a. om bitegn og Gyldenløvernes våbener.

Henrik Berners bidrag indenfor heraldikken var dog ikke mindst indenfor det organisatoriske. I efterdønningerne på 2. verdenskrig var der spændinger internt i Dansk Selskab for

Heraldik og Sfragistik, hvilket førte til dannelsen af Dansk Heraldisk Samfund af 1946, som Berner var formand for til dets opløsning i 1959. Det skete til fordel for Societas Heraldica Scandinavica, i hvis styrelse Berner efterfølgende fik plads (1959-70). Hans lokale engagement fra Heraldisk Samfund blev samtidigt overført til en funktion som den første leder af den københavnske lokalafdeling af SHS (1961-64) (i dag Dansk Heraldisk Selskab).

Peter Kurrild-Klitgaard

NYA MEDLEMMAR SEDAN MARS 2017

Kent Alstrup, København S, Danmark
Mads Frøhling Staun Jensen, Nykøbing Falster, Danmark
Charlotte Hvas Ginnerup, København S, Danmark
Jeppe Torp Vestentoft, Dragør, Danmark
Casper Håkansson, Lund, Sverige
Fredrik Lindemalm, Eksjö, Sverige
Karl-Axel Harald Olsson, Bjärred, Sverige
Per Ström, Uppsala, Sverige
Yens Wahlgren, Lund, Sverige
Berulf Taraldsen, Hamar, Norge

Nyhetsbrevet hälsar alla mycket välkomna i föreningen.



Fanborgen

IX NORDISKA HERALDISKA KONFERENSEN

Heraldik och ceremonier vid akademien, universitetens och studenternas symbolvärld

Medan majsolen log härligt avlöpte 25.–28. maj 2017 den 9. heraldiska konferensen, denna gång i Lund. Värd var Societas Heraldica Lundensis (SHL) i samarbete med Societas Heraldica Scandinavica (SHS), och deltagarlistans över 75 namn från samtliga nordiska länder vittnade om att förarbetet varit grundligt och genomtänkt. På plats var 12 föredragshållare varav två inbjudna från England respektive Tyskland för en utblick till universitet och heraldik utanför Norden. Torsdag kväll var vigd en ceremoni med överräckandet av SHL's nya Dannebrogfana samt fanspikning. Programmet innehöll även en guidad förevisning av Lunds domkyrka och dess medeltida ur *Horologium Mirabile Lundense*, ursprungligen från 1425, och söndagen kunde deltagarna besöka Skarhult Slott och utställningen ”Den dolda kvinnomakten”. En mycket välsmakande konferensmiddag intogs fredag kväll på Hypoteket med inledande mingel på takterrassen, och följande kväll avnjöts Societas Heraldica Lundensis 10-års jubileumsbankett i Grand Hotels anrika festsal. En stor och synnerligen uppskattad markering av Lunds Universitet, som nyligen firade 350 år, var konferensens avslutning, då dörrarna gick upp och studenter i frack, långklänning och nationsband tågade in med samtliga nationsfanor. Ledd av fanorna tågade konferensdeltagarna härefter genom Lunds centrum till parken framför Grand Hotell, där en magnifik fanborg ställdes upp flankerad av de olika heraldiska föreningarnas fanor. Konferensen var i övrigt en officiell del av universitetets jubileumsprogram, vilket innebar, att samtliga deltagare fick motta Lunds Universitets jubileumsmedalj, en uppskattad gest som kvitterades på klädseln vid middagarna.

Konferensen genomfördes i Juridicum's Pufendorsal, där ordföranden för SHS, Peter Kurrild-Klitgaard öppnade konferensen och överräckte Batton de Congress till Martin Sunnqvist, ordförande i SHL. Fil.dr. Adrian Ailes från Bristol University talade om *Heraldry on Corporate Seals 1200–1500* och Gabriel Meyer, doktorand vid Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg, talade om *The Origins of, Symbols In and Use of the First Coats of Arms of Universities in South West Germany*. Härpå följde en diskussion med introduktion av professor emeritus i rättshistoria vid Lunds Universitet, Kjell Åke Modéer.

Föredragsprogrammet var allsidigt med belysandet av de akademiska heraldiska symbolernas historia och bruk, universitets- och fakultetssigill, universitetsvapen, studentnationers och studentföreningars fanor och heraldik och även studenters vapenbruk. Förutom Bristol och Heidelberg var bland föredragshållarna universitetet i Helsingfors, Köpenhamn, Lund, Oslo och Uppsala företrädare. Glädjande var också att flera studerande från Lund var bland deltagarna.

Under konferensen avhölls också SHS's generalförsamling. Under en tyst minut hedrades avlidne godsägaren och ingenjören Henrik A. Berner, som satt i styrelsen för SHS 1959–1970, och f.d. statsheraldiker Clara Nevéus, styrelseledamot 1987–1999. Arbetet på särnumret av Heraldisk Tidskrift om hertigvapen i Norden, som behandlades på konferensen i Sønderborg 2015, är nu på god väg, och planer för utgivning av rapporten efter AIH kollokviet i Köpenhamn november 2017 om de stora riddarordnarna finns. Styrelsen återvaldes, dock så att Elsa Trolle-Önnerfors, som hade undanbett sig återval, ersattes av intendent Christian Thorén från Göteborgs Stadsmuseum.

Societas Heraldica Lundensis är att lyckönska inte endast för en välplanerad och väl genomförd konferens. En balanserad blandning av väsentliga föredrag, akademiska traditioner, universitetshistoria och högtid sammanställt med mera studentkosa inslag, hela två konferensmiddagar med klädsel i såväl smoking som frack, delikatesser och välvalda viner, tal, sång med den nyskrivna *Heraldikervisan* och rikliga möjligheter för nattsudd för den som så önskade, fick deltagarna att känna sig både välkomna och väl omhändertagna. Nya ansikten och bekantskaper i Lund lovar gott för heraldiken. Nästa nordiska konferens blir 2019 i Norge med tema militär heraldik. Det året fyller Norsk Heraldisk Forening 50 år och Societas Heraldica Scandinavica 60 år. Vale! Praeclarissimi Heraldici!

Carl-Thomas von Christerson



Pufendorfsalen



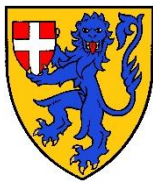
Nationsfanorna



Grands festsal



Skarhult slott



DANSK HERALDISK SELSKAB
SOCIETAS HERALDICA DANICA

PATRON:
H.R.H. PRINCE JOACHIM OF DENMARK
Chancellor of the Danish Royal Orders

XXe Colloque de
l'Académie Internationale d'Héraldique
Les grands ordres de chevalerie et leurs traditions héraldiques

XX Colloquium of the
International Academy of Heraldry
The great orders of chivalry and their heraldic traditions

Christian VIII's Palace, Amalienborg
Copenhagen, 10.-13. November 2017

heraldik.org/aih2017

Dansk Heraldisk Selskab—the Danish branch of *Societas Heraldica Scandinavica*—will be hosting the XX Colloquium of the International Academy of Heraldry, with the theme “*The great orders of chivalry and their heraldic traditions*”, under the patronage of H.R.H. Prince Joachim, Chancellor of the Danish Royal Orders.

The colloquium will take place at Christian VIII's Palace, a part of the royal residence of Amalienborg, 10.-12. November, and with an optional excursion (13. November) to Frederiksborg Castle, including the Chapel of the Danish Royal Orders. The programme will also include a reception at and special tour of Rosenborg Castle, with a display of the Crown Jewels/Regalia and Royal Orders, as well as a rare exhibition of the robes of the Danish Royal Orders. The colloquium itself will open at 10.00 Friday 10. November and close at 16.00 Sunday 12. November.

Among the confirmed speakers/topics (per March 2017) are: **Ronny Andersen**: “*The Danish Royal Orders of the Elephant and the Dannebrog: Their Armorial and Traditions*” + **Richard Baker**: “*The Chivalric Stall Plates in London: The Order of the Bath, The Order of the British Empire, The Order of St. Michael & St. George, The Royal Victorian Order and the Knights Bachelor*” + **Tom Bergroth**: “*The Iconography of the Chivalric Stall Plates in Stockholm: The Order of the Seraphim and The Order of Charles XIII*” + **Claire Boudreau/Robert D. Watt**: “*Les Ordres Nationaux et Provinciaux du Canada et leurs Traditions Héraldiques / The National and Provincial Orders of Canada and their Relation to Heraldry*” + **D’Arcy Boulton**: “*The Eldest Combinations of Heraldic Shields and Chivalric Badges, Especially Orders of Knighthood from the 14th and 15th Centuries*” + **Charles Burnett**: “*The Heraldic Practices of the Venerable Order of the Hospital of St. John of Jerusalem*” + **Laura Cirri**: “*The Holy and Military Order of Saint Stephen in the time of the Medici*” + **Patric Dickinson**: “*The Stall Plates, Banners and Crests of the Companions of the Order of the Garter in St. George’s Chapel, Windsor*” + **Sonja Dünnebeil**: “*Die Wappentafeln der Ritter des Ordens vom Goldenen Vlies: Bedeutung und Bestandsaufnahme*” + **Paul A. Fox**: “*Coats of arms of Knights of The Order of Malta in Rome and Malta*” + **Michael Göbl**: “*Die Ritterwappen in der Wiener Deutschordenskirche*” + **Peter Kurrild-Klitgaard**: “*The Heraldic Traditions of the Knights of the Order of St. John (Balley Brandenburg) and the Church of the Order in Sonnenburg*” + **Rolf Kälin**: “*Die Wappen der Damen und Ritter der Schweizerischen Statthalterei des Ritterordens vom Heiligen Grab zu Jerusalem im Chorherrenstift Beromünster*” + **Michel Popoff**: “*L’ordre et Aimable Compagnie de Monsieur Saint Michel: Grandeur, Décadence et Résurrection d’un Ordre Royal Créé dans la Tourmente*” + **Elizabeth Roads**: “*The Heraldic Traditions of the Order of the Thistle and its Chapel*” + **Peter Rätzel**: “*Die Ritterwappen in der Kapelle des Schwanenordens in der St. Gumbertskirche in Ansbach*” + **Georg Scheibelreiter**: “*Wappen mit dem Drachenorden und mit dem Zopforden*” + **Rolf Sutter**: “*Der Königlich Bayerische Hausritterorden vom Heiligen Georg und seine ordensritterliche Heraldik*” + **Pier Felice degli Uberti**: “*The Shields of the Knights of The Constantinian Order of St. George (‘Sacro Angelico Imperiale Ordine Costantiniano di S. Giorgio’) in the Basilica di Santa Maria della Steccata in Parma*”.

+++

Organizing Committee: Prof. Peter Kurrild-Klitgaard, AIH (President, Danish Heraldry Society & Scandinavian Heraldry Society); Ronny Andersen, AIH, Royal Herald Painter, Archivist & Heraldic Consultant; Nils G. Bartholdy, AIH, fm. Archivist & Heraldic Consultant, assisted by: Niels Arne Dam, Ph.D. (Treasurer, Danish Heraldry Society & Scandinavian Heraldry Society) & Peter Kristiansen, Curator (The Danish Royal Collections/Rosenborg Castle).

+++

OBS! Nu kan man tilmelde sig til **XXe Colloque de l'Académie Internationale d'Héraldique** *online* via dette link:

<http://heraldik.org/aih2017/#1493824212579-022d3b62-e3d2>

Hele programmet og andre praktiske oplysninger findes på www.heraldik.org/aih2017



XXe Colloque de L'Académie Internationale d'Héraldique

Les grands ordres de chevalerie et leurs traditions héraldiques

XX Colloquium of the International Academy of Heraldry

The great orders of chivalry and their heraldic traditions

Christian VIII's Palace, Amalienborg, Copenhagen, 10.-13. November 2017

Patron: H.R.H. Prince Joachim of Denmark, Chancellor of the Danish Royal Orders

Colloquium	Lectures	Programme	Registration	Restaurants	Hotels	Maps	Links	Contact / Organizers
------------	----------	-----------	--------------	-------------	--------	------	-------	----------------------

The XX Colloquium of A.I.H. will take place in Copenhagen at Christian VIII's Palace, Amalienborg, with the theme "The Great Orders of Chivalry and their Heraldic Traditions", and under the patronage of H.R.H. Prince Joachim of Denmark, Chancellor of the Danish Royal Orders. The dates are 10.-13. November 2017, including an excursion on the 13.

Paper proposals, including abstracts of max. 100 words, may be sent to the organizers until 1. June 2017. Paper presentations should be restricted to 30 minutes in length to allow for questions and must be given in English, French or German. It is required that papers are illustrated with a PowerPoint demonstration and that the manuscripts will be submitted to the organizers (kurrild-klitgaard@heraldik.org) for publication in the colloquium proceedings. Please note that many papers have already been accepted.

Participation costs 150 Euro; accompanying persons are free of charge but will not be able to participate in the colloquium itself unless they register for participation and pay the full fee. The colloquium dinner costs 75 Euro for each person. Deadline for registration as participant(s) is 1. September.

As part of the colloquium a private tour of Rosenborg Castle, including the [Crown Jewels/Regalia](#) and Royal Orders and a social exhibition of robes of the Danish Royal Orders will be arranged for the opening afternoon (the 10th).



HERALDICA NOVA

Den heraldiska bloggen HERALDICA NOVA presenterar sig således: “The collaborative blog Heraldica Nova is an initiative of the Diltthey-Project ‘Die Performanz der Wappen’ (University of Münster) which aims to study medieval and early modern heraldry from the perspective of cultural history.”...

“*Heraldica Nova* is becoming more and more popular amongst the international community of heraldists, historians, and enthusiasts engaging with heraldry in the medieval and early-modern era. In March, we were able to welcome over 9,000 unique visitors! Of course, this interest would not be possible without the fascinating contributions and invaluable comments of people from around the world that have made *Heraldica Nova* the dynamic platform for heraldry from the perspective of cultural history it is today. Thank you!”

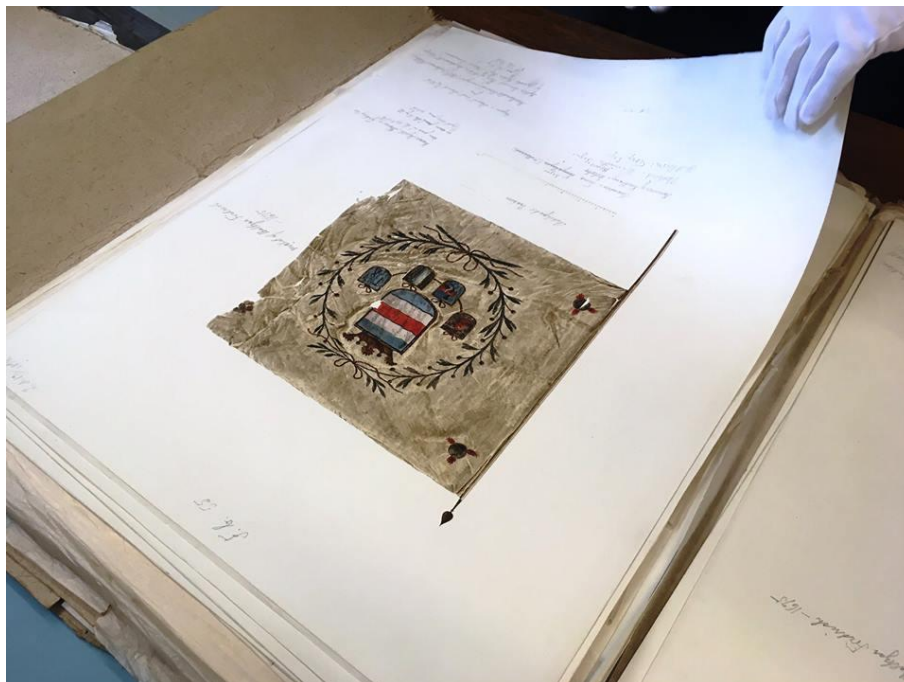
Se närmare på <http://heraldica.hypotheses.org>

DANSK HERALDISK SELSKAB PÅ TØJHUSEET



Lørdag den 22. april var Dansk Heraldisk Selskab på udflugt til Tøjhusmuseet. Anton Pihl fortalte veloplagt og levende om heraldisk og vexillologisk interessante genstande i den faste udstilling, fra den danske flådes heraldik til moderne brug af symboler i krig. Jørgen Walseth fra Tøjhusmuseet stod for den mere eksklusive del af dagens program; som noget helt særligt havde Dansk Heraldisk Selskab fået lov til at se Tøjhusmuseets samling af tegninger af erobrede svenske militærfaner. Selve fanerne er fra det 17. århundrede, og opbevares under særlige forhold, mens tegningerne er fra slutningen af 1800-tallet. De meget smukke tegninger viser med meget stor nøjagtighed de svenske faner, hvoraf størstedelen har heraldisk indhold. Den succesfulde udflugt afsluttedes med en frokost.

Ronny Andersen



NY BOG AF ANTTI MATIKKALA

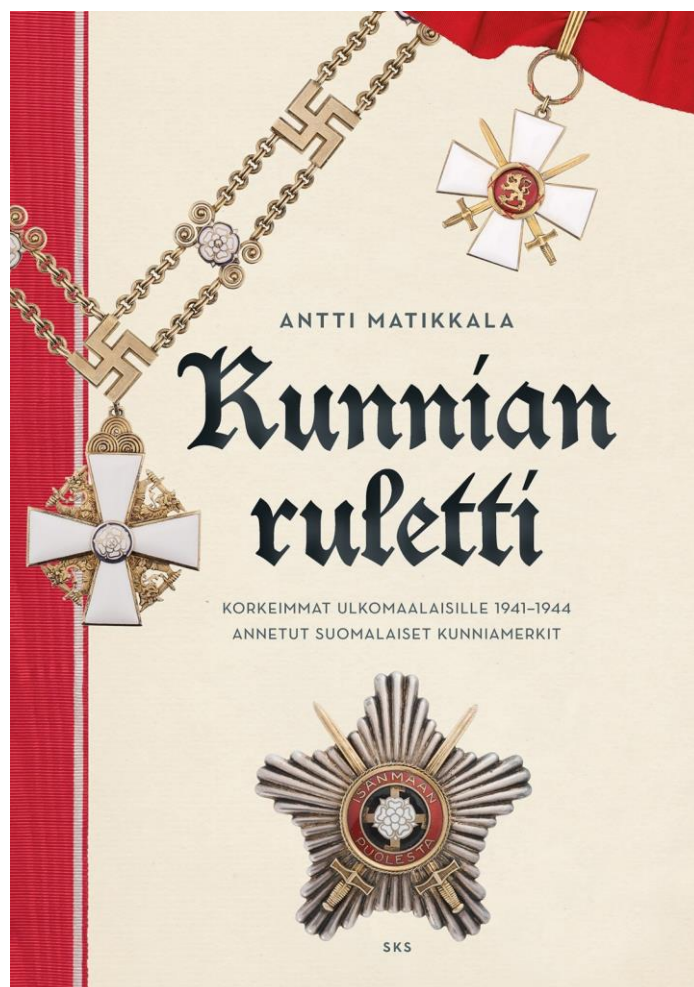
”Hvad har han gjort for os?! spurgte general Mannerheim hver gang generaløjtnant Viljo Tuompo foreslog tildeling af en orden til en tysker. Den øverstbefalende for Finlands hær var ikke særlig interesseret i udmærkelser til tyskere. Det fremgår af Ph.d. Antti Matikkalas nyeste bog *Kunnian ruletti – korkeimmat ulkomaalaisille 1941–1944 annetut suomalaiset kunniamerkit* der lige er udkommet. Bogen er en af de mange udgivelser i anledningen af Finlands 100 år som selvstændig nation. På dansk kan titlen oversættes til ”Ærens roulette – de højest rangerende udlændinges tildeling af finske ordener 1941–1944”. Det er med andre ord ordener tildelt i løbet af Fortsættelseskrigen 1941-44 mod Sovjet, en nok så kontroversiel og ikke mindst skæbnesvanger periode i Finlands historie. Bogen indeholder 180 billeder i sort-hvid, 16 siders bilag i farver og en behandling af de 329 ordenstildelinger. Der er tillige et kapitel på 55 sider om finsk-nordiske ordenstildelinger.

Et resume på engelsk findes på

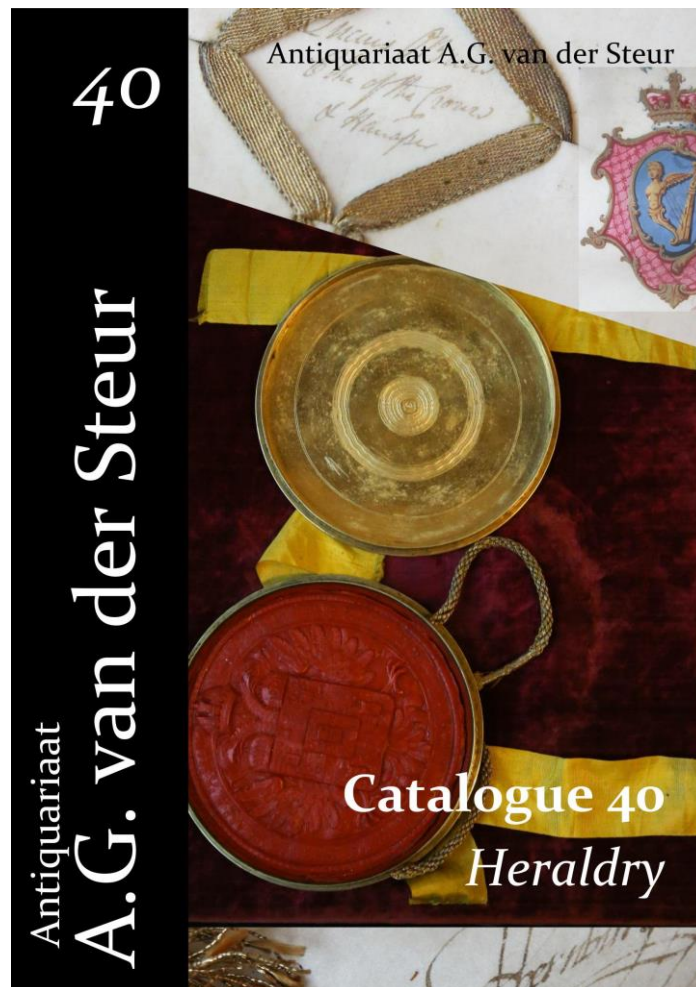
https://skskirjat.pikakirjakauppa.fi/images/kurkkaa/B4/9789522228475/978-952-222-847-5_3summ.pdf .

Bogen er udgivet af det finske litteraturselskab og kan bestilles på

https://skskirjat.pikakirjakauppa.fi/tuote/matikkala_antti/kunnian_ruletti_korkeimmat_ulkomaalaisille_1941_1944/9789522228475 .



Forsiden der viser Storkorset med kæde af Finlands Hvide Roses Orden der har tilhørt den tyske udenrigsminister Joachim von Ribbentrop.



Antikvariat van der Steur i Amsterdam har udgivet et smukt nyt katalog for heraldik. Kataloget indeholder bl.a. bøger, 136 adelspatenter, våbentildelinger, stik, manuskripter og segl. Kataloget er forsynet med fremragende illustrationer med fyldig tekstomtale af de enkelte poster. Der er en velfungerende zoom-funktin så detaljerne kan studeres nærmere. Kataloget findes her: <https://issuu.com/antiquariaatvandersteur/docs/40catalogue>

Med tak til Kaare Seeberg Sidselrud

LUDVIG HOLBERG MED FALSKT PASS I ROMA

For nøyaktig 300 år siden oppholdt Ludvig Holberg seg i Roma. Besøket var en etappe på en lengre utenlandsreise muliggjort ved bidrag fra Rosenkrantz' reisestipendium til teologiske studier ved utenlandske universiteter til støtte for den evangeliske kirke.

Efter et lengre opphold i Paris, fra mai 1714 til september 1715, gikk nu ferden mot Rom hvor Holberg ankom senhøstes samme år. Holberg beskriver reisen utførlig i sitt første Levnedsbrev utgitt på latin i 1727 for et utenlandsk publikum, men senere oversatt til flere språk.

Fra Paris dro han først med elvebåt og derefter med vogn til Middelhavet. Fra Marseille videre med båt til Genova og siden til Civitavecchia, pavestatens havneby. Lei av sjøreisen gikk han den siste strekningen til Rom til fots hvor han ankom etter to dagers vandring “gjennom den port som ligger ved Vatikanet”, Porta Angelica. Holberg beskriver utførlig de mange strabaser de reisende den gang måtte gjennomgå, sjørøveri og sykdom, vindstille som vekslet med storm.

På denne tid var Clemente XI pave. Han støttet Ludvig XIVs kamp mot jansenismen, men var også en aktiv mesen med sterke kulturelle interesser. Og var en velynder av Academia di San Luca som siden skulle få Bertel Thorvaldsen som president, vel et hundreår senere.

Som i Paris hadde Holberg planlagt studier ved Romas mange biblioteker. Disse hadde usedvanlig rike samlinger og det var spesielt Minerva biblioteket opprettet av cardinal Casanate og universitetsbiblioteket som interesserte ham. Mens det første tilhørte dominikaner ordenen sterkt knyttet til inkvisisjonen var det siste ikke under geistlig ledelse.



En gang fikk han ved Mineva biblioteket ved en feiltagelse utlevert verker som stod paa sensurlisten; nemlig Bayles dictionnaire først utgitt i 1697. Da dette ble oppdaget ble verket omgående tatt tilbake og den tjenestegjørende dominkanermunk kraftig utskjelt av bibliotekets ledelse. Det nyttet ikke at Holberg hevdet at han som protestant allerede var heretiker og fortapt og derved ikke kunne lide særlig ytterligere skade ved konsultasjon av boken.

Holberg skulle siden anskaffe seg sitt eget eksemplar av Bayles verk som både gav ham stoff til komedier og inspirerte hans epistler.



Minerva biblioteket eller rettere sagt Biblioteca Casanatense var blitt opprettet ved testamentarisk gave fra kardinal Casanate (Napoli 1620 – Roma 1700) og åpnet allerede 1701. Biblioteket var et såkalt universal bibliotek med samlinger som skulle omfavne all verdens viden. Forbudte verker var også del av samlingen og flittige innkjøp i sentrale europeiske byer gjorde den til alle tider aktuell og oppdatert. De forbudte verker ble ikke oppbevart i en særskilt seksjon, men ble nektet utlevert uten spesiell tillatelse. Det hadde ikke Holberg og han benyttet derfor mer av tiden i Rom til studier av byen og på konserter, enn til de planlagte arkivstudier. Likevel var han sterkt imponert over samlingenes omfang samt det tjenestevillie personale som utleverte gratis både blekk, penn og papir.

Den som besøker Biblioteca Casanatense idag kan fortsatt beundre den prektige lesesal (utvidet og forlenget i 1717) hvor også Holberg studerte. Holberg kunne der beskue monumentet over kardinal Casanate ferdiggjort i 1708 av Pierre Le Gros d.y. , og muligens granske de to praktfulle globuser bestilt i 1715 og ferdiggjort i 1716 av Moroncelli, året for Holbergs opphold, utstyrt med kardinal Casanates våpen.



Dessverre er besøksprotokollen for det angående tidsrom ikke lenger tilgjengelig. Men hadde den vært det, ville man heller ikke funnet Holbergs navn. Han hadde nemlig ikke sine papirer i orden og reiste fra Paris til Roma med lånt pass fra barndomsvennen ved Bergen Katedralskole Mikkel Røg som var blitt kongelig gravør i Paris.

Biblioteca Casanatense inneholder idag også omfattende heraldiske samlinger. Men disse ble anskaffet på et langt senere tidspunkt, særlig i tidsrommet 1734-1774 og ved innkjøp i det 20 århundrede. Disse vil bli omhandlet i en senere artikkel.

Roma, 2016 *Audun Lem*

FRITT FRAM FOR NORSKE KOMMUNER Å FASTSETTE SITT VÅPEN?

Den norske regjeringen foreslår at den enkelte kommune fritt skal kunne fastsette sitt våpen.

I desember 2016 sendte det norske Kommunal- og moderniseringsdepartement ut en høring med forslag om forenkling av regelverket for kommunevåpen og kommuneflagg. Begrunnelse er at hensynet til det kommunale selvstyret tilsier at kompetansen til å fastsette kommunevåpen, segl og fylkesvåpen bør ligge hos den enkelte kommunen og fylkeskommunen. Utforming av kommunevåpen handler om identitetsbygging og profilering som er særlig viktig i forbindelse med kommunesammenslåinger. Departementet mener derfor at dette er et område som kommunene bør ha kompetanse til å styre på egen hånd. Det vil dessuten avlaste kommunene og regjeringen i forbindelse med den i Norge pågående kommunereform med forslag om sammenslåing av en rekke kommuner.

I dag er regelen at kommunen fritt kan fastsette sitt våpen, men den kan ikke fritt fastsette sitt flagg som skal brukes på kommunens offentlige bygninger. Denne bestemmelse er fastsatt i en lov fra 1933 på grunn av forsøk på politiske markeringer, for eksempel med røde flagg. Kommuneflagget skal godkjennes av Kongen i statsråd. Men det forutsettes imidlertid å bygge på et kommunevåpen. Derfor må man også få dette godkjent for å kunne få godkjent kommuneflagg.

Hittil har praksis vært at regjeringen ved Kommunaldepartementet har forutsatt anbefaling fra Riksarkivet for å godkjenne et kommunevåpen. Det norske Riksarkiv har imidlertid siden 1930-tallet blant annet lagt vekt på at våpenet skal ha enkle former, kun ett motiv, eventuelt gjentatt flere ganger, og kun to tinkturer. Norske heraldikere er enig i målsetningen om enkle motiv, men de fleste stiller seg negative til regelen om kun ett motiv og to tinkturer, regler som ikke kjennes i heraldikken for øvrig. Selv kombinasjon av en heraldisk figur og en alminnelig figur nektes. (Se min artikkel om «Norske kommunevåpen i 100 år» i Heraldisk Tidsskrift nr. 82 i år 2000 og tilsvarende fra Riksarkivet i nr. 86 i 2002) Det har også vært misnøye i mange kommuner med disse bestemmelsene.

Norsk Heraldisk Forening er en av høringsinstansene. Saken har vært behandlet i foreningens Rådgivende utvalg. I sitt høringsnotat sier foreningen at det fortsatt er behov for lovbestemmelser om flagging ved kommunens offentlige bygninger. Videre sies det at det bør være et krav at et kommunevåpen skal være heraldisk og kunne blasoneres. Heraldisk rådgivning før vedtak skal være pålagt og arkivverket eller et annet kompetent organ skal ha rådgivende og kontrollerende virksomhet. En kortversjon av de heraldiske regler bør fremgå av en forskrift til loven. Flertallet i foreningens Rådgivende utvalg og styret mener at de norske særreglene om kun ett motiv og to tinkturer bør ikke lenger forlanges, men dog at våpenet bør være enkelt dersom ikke særlige grunner tilsier noe annet. Norsk Heraldisk Forening tilbyr seg å være rådgivende instans.

Tom S. Vadholm